

БИСТИҢ ТӨРЭЭН СОВЕТ ЧАЗААВЫС ДЕЛГЕРЕЗИН!

БҮГҮ ЧУРТТАРЫН ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, НАТТЫЖЫНАР! 1925 чылда
Удмуртияда

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 98 (6117). 1965 ч. апрель 27, ВТОРНИК | Өртөө 2 көп.

ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫ БОЛГАШ БӨЛҮКТЕРИ

Цехтерде, бригадаларда, ферма-
ларда, участках, сабьирларда
тургустунуулаан партия организа-
циялары болгаш партия бөлүк-
тери болза, материалдык буюрул-
гуну чогууна төвүнчө чогуу турар,
хүн бүрүнүн хайымнык амьдыра-
лы-биле тууду холбоолу, бистиң
партиянык эң чутула эвенола-
ры ол. Олар организм талашы-
ны бажыт, дайынчы аргалык бе-
дик болган тууду, буюрулга че-
рудулгазын, хай-инити амьды-
ралга партиянык удурулга улам
чедиптер, дээштер болур дээрин
практика шагдала шыныктыр-
ган. Маңаа хамаарыштыр бистиң
амьдыралымыстан чамдык чижек-
терин көргүзүп болур.

Улут-Хем мях ажал-агышын
мебел цехи сан-хөө-экономика
көргүзүлгөргө талашы-биле мурунда
үргүчү-ле жохуудай буюрул-
гелерин бирээниң сандык кел-
ген. Буюрулга планнары ай-
биле чедир күөстөткөс, кылган
мебелдериниң шыныры көнүгү к-
ду болуп, чыныгыш улустун де-
регелдир хандырды шыныааста-
турган. Кажан СЭКП-ниң Кызыл
хооркому, ыш ажал-агышын
партия ооң пекте дүвүрээниң
байдалды дүргө эсер соруга-
биле мында партия бөлүгүн ажи-
лыче чогуу кичээниң салып,
ажылчылар ортузунга кичи-
дилге ажилды күөстөдиргенин
түдөйлө, ам мында байдал иле-
зи-биле өскөргөн. Байланыш
бо чылдык кварталда ол цех
инити продукция буюрунун план-
нын 111,3 хуу, мебел кылырын
122,5 хуу күөсөдип шыдаан.

Цехте партия бөлүк коммуни-
стерин, комсомолчуларын ажилды
инитирген уластууларынга док-
таама бажылаан, буюрулга
буюрун удурулгазын экижидер-
ле чуну-лаа мурунда кижилер-
биле партиянык ажилды амгы үе-
нин бекке негелдеринге дүш-
тур эле тургузулган агаан. Эки
продукция дээш коллективте
калбарган чарыш мебел кыл-
ларын шыныры болгаш ас-
портментини мурункуулаан эл-
экижидерингө чедирген, ам олар-
ны херекелдерин холуушкун чо-
ка, күөдөйлө биле сандык алып
апарган.

Өске бир чижек, «Элегес» сов-

хозтун Каык сүт-бараан ферма-
сында партия организмын саан-
чылар, кадарчылар-биле кичи-
дилге ажилды күөстөдирбешан,
сүт буюрунун бүгү курлавы-
ларын, чөл ажылдарын кел кичи-
чээниң салып келген. Ферманың
коммунистерин, комсомолчуларын
хөй сүт дээш демиселди мурунку
оудурунга кезээде туржуп, өске
бүгү массаны боттарың долгандыр
сүрий каттыштырып шыдааны-
биле ук ферма сүт буюрунун,
оно күрүңгө садарын талашы-
биле сөөлү каш чылдарын улаш-
тыр чүгө совхозта эвес, харын
районда, республикада дээрлер-
ниң дээрингө санадып келген
инитирген талашыла эвес. СЭКП
ТК-ниң март пленумунун ший-
тирлерин ферманың коллективте
бекке көдүрүшкүн-биле күөсөд-
ип, улам хөй сүт дээш ботта-
рын демиселди ам каманчылы-
ды артык күөстөдирп агаан.
Пленумун шийтирлерингө сорук
кирген калыкчалар бо уаада ба-
за-ла тилекчилер болуп үер
дээрингө буюрун бис.

Ынчаарга социалист буюрул-
генин кайы-бир бие участогула
турар партиянык цех, бригада ор-
ганизацияны ийкеп бөлү мате-
риалдык кештерин тургузукчу-
лары-кижилер-биле организ-
малдык, кичирилгелер, политик-
ти ажилды чогуу демиселге тур-
гускаш, буюрулгенин экономика-
лычче хандыр саныккан турар
болза, ыччан ол чогуу-на башка-
рымчы күш болуп шыдаар дээрин
үстүдө ий чижек херекелде тур-
дар-дыр. Ынчалда-ла мындай эки
чижектер бисте амьдылаан
агаан. Оң ужуру оларже көнүгү
агаан кичээниң сандык кел-
генде-дир.

Бо-лур, чамдык чижектер. «Ме-
же» совхозтун Халды фермазы
районда улут фермаларын бирээ-
ни. Ынчалда-жок, агызынган
пранчок хөй сүтү буюрун болуп
бүгү аргаларды тургаш-ла, ук
ферма совхозтун өске ферма-
ларын үргүчү-ле жохуудай кел-
ген. Ол улут коллективте дүржү-
галын негелдерингө болу дег, му-
накчы кижилер-лаа бар. Ында
коммунистер, комсомолчулар бол-
за профсоюз кештирерин-лаа
агаан эвес. Мынд турбже, фер-
маның буюрулга ажилыга көсү-

Москваның космос телевизия байыры

ВЛАДИВОСТОК. (СЭТА). Черня «Молния-1» деп кылтыл
спутникниң дуузы-биле Москвадан Владивостокке дүрт телевизия
дамчыдылганын баштайгы шөгөлдөргө болган.

Оожум океанда хоорайларын ажал-ишчилеринге. Москваның
байырын дамчытаан Төп телевидениниң диктору В. Балаховту
ак-көк экраннарга көрүчүлөр көргөн.

«Молния-1» деп спутникти дамчытыр Москвадан дамчыдыла
эки эрткен. Экранга көстүрү эки, үн тодаргай болган. Найысмыл
биле Владивостоктук аразында телевизия «көртү» шыгалаан
туккан.

экижилге чедип алдыммай тур-
арын чыгалаан чүгө мында
партия организмын ажил-
чорудулганын кошка-биле, ук
организация буюрулгелер хоорук
ажылдап келген-биле таймыр-
латтынар чутажок. Бир эвес
СЭКП-ниң Танды райкому, сов-
хозта партия комитети (секретарь
эш Дежнев) фермада партор-
ганизацияны ажилын шың улап,
ажыл-херек дээш оон харымса-
галын бекитип келген болза, ол
ферма мурунчаларын демисел-
че шагал-ла үнүп шыдаар турган
ийн.

«Тыва тууду» трезиниң Кызыл
да дуулаар буюрулгелер комби-
нады буюрулга программаның
күөсөдөдир үргүчү үзүп, тууду
объектилеринге кууду шынарды
конструкцияларын берип келген.
Буюрулгенин технологиянын сай-
ынгайгайлыгы, тууду техника-
зын бекке буюрулгелер ажилла-
ры дээш демиселди кошкак чо-
руп келген, кол буюручү күш-
туудулар ортузунда кичи-
дилге ажилын сандаргай шы-
нында республиканың амьдыра-
лынга онза ужу-дуулаа тууду-
ларын индустриалдык баазаны
болза чогуур, бо чутула буюрул-
гени мынагы көчөгөн байдалга че-
дирген. Ол туудула партия ор-
ганизацияны (секретарь эш Ону-
оол) буюрулга иштинче хандалып
кирбей, ажилга коммунистерин
авангардтыг ролон мынчага хан-
дырып шыдаан турар. Ынчаар-
га СЭКП-ниң Кызыл хооркому-
лаа, тресте парторганизацияны
бюроу-лаа бо комбинатта партия
организацияны ажал-чоруду-
галычче хайгаарал салбай, эре-
гей удурулга-биле кызыгарал-
тын келген демиселдей ба-
рып болас.

Улетпүрүн, туудуңуң, көдээ
ажыл-агыл буюрулгенин тус-
ту цехтеринде, бригадаларында,
фермаларында болгаш участо-
кында тургустунуулаан эге ор-
ганизация эргелик партия ор-
ганизациянын, агы-агы бую-
рун ажил, амьдыралында бо
ышкан таларшас чижектерин
өске-лаа черлерден тп болур.
Олар чуну чуталаа турарлы д-
ге, СЭКП райкомнары, хоорому
партиянын ол кууду ор-
ганизациянын ролон өстүрбей,

оларын удурулгазынга «зу ба-
рымдалаашкын» бодуруп кел-
гени тодаргай-дыр. Мынчанга
бо шы эвес практикамы дүргө
чайдалып, бистиң денинчи партия-
нык үндөдиргенин үндөдир-
ол чутула эвенолаже кошкак ди-
вес кичээниң улауларын өй
ам черле келген.

Буюрулгениң цехтер, бригадалар,
фермалар, участокар айы-
биле чардынган партия органи-
зациянын база бөлүктөрүн ажил-
чорудулганын үндөдиргенин биле
экижилер дие, чуну-лаа мурун-
да оларын үндөдиргенин бажыт,
дайынчы аргалык бекитер, бот-
тарынын ажилдап турар учас-
токтарын эзууду эалер, масса-
нык идеялыг удурулчулар, баш-
карымчы күштер болуп шыдаан
тууду дээш, партиянык, улустун
мурунга оларын бүрү харым-
салгалы болурун хандырар чу-
гула. Хүн бүрүнүн партиянык
массалык, партиянык-организ-
малык боттандырып талашы-
биле оларын үргүчү-ле холгар-
лаар чорукту болдурун, бот-
тыныгыр ажал-чорудулганы
оларын чутууду дегип өстү-
рер-ол организацияларга пар-
тиянык удурулганын чутула не-
гелделер.

Цех, бригада, участок, ферма
буюрунда тургустунуулаан партия
организацияларын ажал бөлүк-
терин практиктик ажал-чоруду-
галыңа эки үнөйлө, тускай соруга
же уламышкын чутула оларын
эге-биле чедип алдынар билдин-
гир. Ынчанга оларын боттан-
дыраа чогуур бүгү-ле хемчегерин
кынамчалык планнагыткан, ше-
вергин күөстөдирген турар ужу-
луг. Партиянык цех, бригада ор-
ганизацияларын база бөлүк-
терин ажал-херезин чедипти-
ни оларын удурулчуларын
политикти дениндинген, ажил-
ишчи, организмык мезушма-
рыдан шуут хамааржыр. Ынды
болганда, партия райкомнары,
хоорому ол категориянын пар-
тия калдарын-биле бажыт, мерге-
жил бекитерин тускай се-
минарларын өй-өйдө эрттирп, олар-
га хуржула солчулгалын калба-
биле практикаларын онза ки-
чээниң салаа чогуур.

СЭКП Төп Комитетинде болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

СЭКП Төп Комитетинде болгаш ССРЭ-ниң Министрлер
Чөвүлели дүк болгаш чартык дүк пөстөргө, кылтыл
болгаш натуралдыг тургундан кылган пөстөргө, дөң бол-
гаш вельвет-көрдө деп хөөк-саазын пөске, мында
айтылган пөстерден кылган даштык болгаш иштиги
хөстөргө, капрол устарга, фотоаппараттарга, а ол ыш-
кан селье балыкка болгаш хөм какага күрүнениң
үрүмкөтөң сазар өртөктерин ортуула-биле даразында хөм-
чөөдөргө 1965 чылдын апрель 25-тен эгелеп чигедир
дугайында шийтирпн хулаа алган.

Дүк болгаш чартык дүк пөстөргө, олардан кылган
кылтылгарга — 8 хуу.

Кылтылгарга торгу пөстөргө болгаш оон кылган
кылтылгарга — 11 хуу.

Оон иштинде плюшка — 30 хуу

Штапель волокни пөстөргө болгаш
олардан кылган кылтылгарга — 14 хуу

Натуралдыг торгу пөстөргө
болгаш олардан кылган кылтылгарга — 15 хуу

Лен пөстөргө болгаш олардан
кылган кылтылгарга — 12 хуу

Вельвет-көрдө деп хөөк-саазын
пөске — 20 хуу

Уругларын дүк болгаш чартык
дүк пөстерден кылган хөп аймаанга — 18 хуу

Эр болгаш хөдөөн улустун дүк
болгаш чартык дүк пөстерден
кылган хөп аймаанга — 6 хуу

Эр, хөдөөн улустун, уругларын
торгу пөстерден кылган даштык
болгаш иштиги хөп аймаанга — 9 хуу

Торгу пөстерден кылган пөс-тавы-
галарга кылтылгарга — 9 хуу

Ук ажилдап кылтыр автоматтарга
буюруп кылган капрол уктарга
(тиг чок) — 28 хуу

«ФЭД», «Зоркий», «Ленинград»,
«Нив» деп фотоаппараттарга болгаш
оларын объективтеринге — 21 хуу

Устуг болгаш тавында дуузан
сельдеге — 25 хуу

Устуг болгаш тавында дуузан
сельдеге, үс чок сельдеге, тавында
дуузан болгаш дашкаар үндүрер
сельдеге — 15 хуу

Хөм какага — 45 хуу

Уругларын дүк болгаш чартык дүк пөстерден
айтылган бекиткен хөмчөөлө кылган хөвнине үрүм-
көтөң сазар өртөктерин чигедиргенин база уруглар хөвн
калбап асортмент-биле буюруп үндүрерге пөс-
тавы, үлүтүрүңү буюрулгелерин эргежөк чуту-
лаа солтургалын тургузар соруга-биле СЭКП Төп
Комитетинде болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели
уругларын хөвн буюрулгеге метриңи 15 рубль чедир өртөк-
түк болгаш чартык дүк пөстерин ажиллаан ол
пөстөргө үрүмкөтөң сазар өртөктөн 25 хуу хөмчөөл-
биле немелде чигелдир күрүнө бөдөдиргенин күөсөд-
ип алырын доктааткан.

Көдээ черге сазар чамдык барааннарга (хөм, реэна
болгаш киле илч, дөң пөстер болгаш олардан кыл-
ган кылтылгар, өлүк кылтылгар, элөнка, дерматин,
гранитоль болгаш плац пөстер) үрүмкөтөң сазар өр-
төккө немелдир ол айткан барааннарын моон со-
гаар хоорайга-лаа база төдөгө-лаа чангыс аай өртөк-
төргө-биле сазарын барымдалаш, 1965 чылдын апрель
25-тен эгелеп күш чөк болулар дугайында шийтир-
пн СЭКП ТК болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели
моон-биле калы хулаа алган.

Устуге айткан барааннарга күрүнениң үрүмкөтөң
сазар өртөктерин чигеткен түдү чылда санажы-
ла-биле алырга 1124 миллион рубль, оон иштинде кө-
дээ чонун сандык алып барааннарга — 520 милли-
он рубль болур.

Оон агайда, сандык четкинде чоңа сазар кылдыр
сортудан барааннарын артык болгаш өртөктерин чиги-
теткен түдү 558 миллион рубль болур. 1964 чылдын
декабрыда — 1965 чылдын февралыга сандык четки-
нде бар барааннарга өртөктерин чигеткенден бол-
ган 400 миллион рубль түд үстүдө айткан түдө
кирбей.

МАЙ 1-ГЕ УТКУШТУР

КУШ-АЖЫЛЧЫ БЕЛЕКТЕР

Пландан ажыр 195 муң рубль

Кызылдың сүт комбинатынын кол-
лектив бо чылдың бирги кварта-
лын ооналганын эргетип күөсөд-
ип, пландан ажыр 195 муң рубль
продукцияны ажилчы чоннарга
бертеш, Май бирээниң байыралыга
уткуштур күш-ажылчы элчеге
киреш, апрель планын хуусаа бе-
тике боттандырып, пландан ажыр
30 муң рубльдин продукцияны бу-
дүр деп хулаага алгаш, ол ху-

лаагезин В. И. Ленинниң төртүт-
көн хуунда 101,5 хуу күөсөткен.
СЭКП ТК-нын Май 1-ге Байыргы-
ларынга сорук кирген коллектив ап-
рельде пландан ажыр 30 муң рубль
дин продукцияны буюрун дөң ху-
лаагезин ам Май 1-ге чедир 40 муң
рубль чедир күөсөдир деп улам
бекиткен хулаагезин алган ажилдап

Н. ФИЛИМОНОВА.

Тергун-не-дир!

Күрүңгө сүт саа-
рын чартык чыл
планын ажыр күөсөд-
ип, пландан ажыр
30 муң рубльдин
продукцияны ажил-
чы чоннарга бер-
теш, Май бирээниң
байыралыга уткуш-
тур күш-ажылчы эл-
чеге киреш, апрель
планын хуусаа бе-
тике боттандырып,
пландан ажыр 30
муң рубльдин про-
дукцияны будүр деп
хулаага алгаш, ол ху-

лаагезин В. И. Ленинниң төртүт-
көн хуунда 101,5 хуу күөсөткен.
СЭКП ТК-нын Май 1-ге Байыргы-
ларынга сорук кирген коллектив ап-
рельде пландан ажыр 30 муң рубль
дин продукцияны буюрун дөң ху-
лаагезин ам Май 1-ге чедир 40 муң
рубль чедир күөсөдир деп улам
бекиткен хулаагезин алган ажилдап

Н. ФИЛИМОНОВА.

Сорулгазы ол

Кызылдың пассажирлер АТК-зы-
нын беш бригадалы коммунист
күш-ажылды деп атты чаалап
алганнар. Ужун үш бригада ол ат
дөң демиселди турар. Комсомолчу
Ю. Девягенин бригадазы бирги
кварталда планын 160 хуу күөсөт-
кен, 1161 литр бензинин кампап ал-
ган.

Кондукторлардан М. Сенченко,
Ф. Фролова, М. Панина, В. Яковлева
эки кижилерге санадып, мурунку
оудурун ээлеп турар. Машиналарын
селетелгени эки чорутушан,
пассажирлер өөртүрүңү планын
күөсөдир, 3000 литр бензинин
кампап алдыр-автомобилистерин
бо хүнөрдө сорулгазы ол.

Күзел турда...

Делегей байырдалынын хүнү май
1-ни чедиптиң-биле уткуштур дөң,
«Кызыл тууду» эргелдиргени № 2
участогуна Н. Ершовка удуруткан
бригада 24 квартиралыг бажының
туудуна шалыпчы ажилдап турар.
Эрткен айлардык планын олар ажыр
күөсөдип келген. Ам апрельдин пла-
нын барык күөсөдиргени деп санап
болур. Моон мурунда олар ийи улут
бажынын шыныры кылдыр туткан-
нар. Туудуларын аразында чарыш
бо хүнөрдө улам калбарган.
Экинче дуулаанышан, сорулганы
чедип алып күзел кижин бурун сорук
кирпеге, Мартынов, Третьяков,
Вокни, Вавилов дөң ышкан өштер-
тин аттары туудуңу хүндөдө сажы-
быраанын кирген.

Мурунда турбаан көргүзүг

СЭКП ТК-нын март Пленумунун
инитирлерингө сорук кирген Ба-
рым. Хемчик районун хойжуларын
малды чаш төдүн камгалап алып та-
лазы-биле кайгаччы көргүзүлгенин
чедип алган. Районда инитири-
төдө 20352 хойдан 20559 хураган
алдыган. Ол болза 100 хойга онааш-
тыр 89 хураган-дыр.
Хойжулардан 17 кижин 100 хойдан
на 100 ажыг хураганын алганы өө-
рүчүг. Эң мурунчак өштерин чиги-
жэңге «Большевик» колхозта Хо-
мушка Алдын-оол, Ооржак Кара-оол,
Ооржак Дамык-оол, «Барлык»
совхозта Донгак Комбу кирер

Будурулга санында

Чадананың будурулга черлеринде
май мурунун чарыш улам-на хай-
ныгып турар. Чаңчыл-болган чүрүм
буулар бүгү улустун бо байырдалын
ажылчы чон бекке күш-ажылчы
көргүзүлгелер-дир уткуурун хулаа-
ген. Чадананың хөмүр даш разре-
зиниң дажылары ай планын апрель
25-те дооскан. Сүт заводунун кол-
лективин мөжөөнө буюруп үндүр-
генин шийгээдип алганнар, а дөң за-
водунун ажылчылары будүртү үн-
дүр продукциянын асортментин
калбарганнар.
Эки күш-ажылчы белекти Чадан-
наың көдээ тууду эргелдиргенин ту-
дугулары сөңгөп, он квартиралыг
чуртталга бажынын ажаллаа кий-
ген.

БҮРҮН ДООЗАР

Улут байырдалын хүнү май 1-ге
чедир шык бажырышкын болгаш
чар аңдарылаан бүрүн доозар со-
рулганы Каа-Хемичин «Бүрүнгаар»
колхозунун Хайрылында эш Буда-
наев удуруткан хөвү бригадалы бөлү-
нүң мурунда салган. Колхозтун
илиртээге чогуур нинити шолуңуң

Шалыпчыларга чедер

Бүр черин «Тилелге» совхозу-
нун шөлдеринде часкы ажал шалы-
пчылар. Чар ажилын бекке кул-
туразы дээш демисел тараажылар-
нын, механизаторларын ортузунда
калбарып, бригадалар аразында со-
циалист чарыш чоруп турар. Ха-
дылыга Ондар Доржунун, Чедер хөй
адаанда Александр Пелезаревтүн хо-

ву бригадалары Ак-Дашта Владимир
Бүрүңүн бригадалың чедер дээш
кылмак ажилдап туралар.
Ынчалда-ла мурунчак бригада
темпини кошкатпай шалыпчы ту-
рушпашан, бүгүңгө чедир 100 га
черин шыгын бажырган. Тракторис-
терден Монгуш Сотла, Монгуш Ва-
сей-оол хүнүн шыгаражылары
болган.

Эртен чажып эгелээр

«Бөк-Тей» совхозтун механизаторлары тарааны чажып кириптериниң
будуурун. Саялалар сөөрткен тракторлар ажал-агылдың шөлдеринге
апрель 28-тен эгелеп динирип агааннар. Чажар колхозтагында чедир
арыглаш, хораннаан үрөдир-даа, техника-даа бекен.

Механизаторлар чажылаа белекелди хынамчалыг кылбышаан, час-
кы чер аңдарылаан, илиртээшкын чорудуп турар. Бөгүңгө чедир
1000 га шөл аңартылган, 2943 гектар чер илиртеткенин, үндүр-
ткен.

ХОВУДА АЖЫЛ-ИШ

Аңдарылга-биле деңге

Часкы тарылганы ыска хуусаа бекке агрохемиктиг байдалга эр-
тир дөң, «Чыраа-Бажы» совхозтун бирги сабырын ажал-ишчилер
амгы бо хүнөрдө күженишкын ажилдап турар. Механизаторлар 490
га черин чараш 620 га черин шыгын бажырышаан, 132 гектар күк-
руза, сула шөлдерин хараганын аштааш суггарганнар.

Ондар-Буга Кок-Тал, Шанчыг артыңың кур черлерин суггарырга
Буулар Мадырчык, Монгуш Бааан, Монгуш Хаа-Сурун эң ажал-
дап, хүн норманын үргүчү ажыр күөсөдип келгенер. Трактористер Дон-
гак Байлан-оол, Кужугет Эзир-оол, Куулар Мадыр-оол шалыпчылар бол-
ган. Үрөдир чажарыга белекелди сабыр бүрү дооскан.

Артельдик тараалан шөлдерин-
де часкы ажалдар хайныкан.
Көдээ ажал-агылдың тараа бол.

Хөй тараа дээш

СЭКП ТК-нын март Пленуму-
нун көдөдир ажал-ишчилериниң
мурунга салган сорулгаларын
күөсөдир дээш Чөөн-Хемчик ра-
йонун «Искра» көдээ ажал-агыл
артельнин механизаторлары бо-
гаш тараажылары бир дөңгө
ажылдап туралар.

Артельдик тараалан шөлдерин-
де часкы ажалдар хайныкан.
Көдээ ажал-агылдың тараа бол.

гаш өске-лаа култураларын
дүжүтүр чорун бекитер-биле
колхозу ажал-ишчилерин орту-
зулда чарыш калбарган. Часкы
чылды хүнөрдө келер билек ир-
жим чыткан Чинге-Дагың хөвү-
зунга тракторларын талашың
үнү чангылаан агаан. Ында
600 ажыг гектар черин шыгы ба-
зыртып илиртеткенин,

Ажылче ханы кирип, тодаргай удуртур

(Республиканын куруне албан черлеринин ажылдакчыларынын профэвилел конференциязындан)

Республиканын куруне албан черлеринин ажылдакчыларынын профэвилел конференциязы чоокта чаа болуп эрткен. Илеткечи В. Ф. Матсон база санал берген делегатор куруне албан черлеринин профэвилел конференциясы талаш-биле быжыккан, ботунун төрөн Коммунист партиянын, Совет чазави доаганлар улам сырый каттышканын, чангыс эл-сепкилдин демдегелдери.

Куруне албан черлеринин профэвилел конференциялары СЭКП обкомунун удуртулганы-биле ажылчын, албан-хаакчыларын ортузунга организаци, кижизикчил болгаш култур-массалыг ажылчын улам экижилди тургаш, боттарынын каттыштырып турары бугурун, албан-хаакчыларын куруне албан черлеринин профэвилел конференциясы оон сагыла-чурумун экижилди, ажылчын бугу-ручкулун бедилер талаш-биле, коммунист куш-ажыл дээр шим-чээшканын калбарып, куруне албан черлеринин профэвилел конференциясы талаш-биле дээр чарышты калбарып талаш-биле өтөттүг үнүн дугурунда биче эвес ажылдарын чоруткан. Амгы үеде куруне албан черлеринин шугурунда 13 коллектив коммунист куш-ажылдын коллектив деп ат дээр, 17 шектер болгаш салбырлар, 1979 кижини хаара туткан 117 бригадалар ол бедил ат дээр демежип, 617 киж коммунист куш-ажылдын шалтычлары деп ат дээр чарыш турар.

Бүгү улустун социалист чарыжында пиянзыл-бел 2943 киж хаара туттунган. Коммунал ажыл-айлыг министрствозуну АТК-зы, Танды-ныя кинотеаткынын дирекциясы, кинопрокат, Шем, Нарын, Саглы көлз Советтер ол чарыштын тил-лекчилери. Чеди чылдын улут-чааг онзалгаларын күсүдир биче калбарган социалист чарышка куш-ажылдын кайгычтыгы муракчылары тыттып, өзүр турар. Билдир-лэрг республика тилорфизияндан эштер Малеяева, Казанцева, Петракова, Тиезюкова, кинопрокаттан эштер Селезнева, Иванова, Казако-ва, Меликян, урулар эинел-те-зилден эштер Кузнецов, Черныкова, Мельникова, Рыжикова болгаш он-дээске кышкыш оон киждер ха-маржыр. Оон-биле калы өтөттүг үнүн дугурунда республиканын Хүндүл самбыраанын 315 кижин, бугурун, албан черлеринин хүндү-

лел самбыраанын 1525 кижини кирип, хүндүлел дептерини 128 кижини кирип бижээр болгаш 368 кижини хүндүлел бижикир-биле шааннаан.

Профэвилел кижигуннеринин социал хандырылга камгалалын талаш-биле улут ажыл кылдыган. 1963—1964 чылдарда санитарийлер-же 430, дыштанылга бажынар-же 278 путевкаларын, Совет Эвилелинги турист походка 82, акы-дуума соци-алист курттарга турист походтарга 18 путевканы ажылчын, албан-хаакчыларга берген. Ол ышкаш са-мариерлерге баарында 2,4 муу рубльдин, дыштанылга бажынар-же баарында 3,4 муу рубльдин, ку-рорттарже баар орук чарыгында 1,3 муу рубльдин путевкаларын ий-тир-биле 178 профэвилел кижигун-неринге берген. 65 кижини дээр-те-ме киргеп, дараанын эми хуудуунга ашка тывелген 23,3 муу рубльге кызырылган, дык хой профэвилел кижигуннеринге матери-алдыг дузанын көргүскөн.

Куруне албан черлеринин ажыл-дакчыларын профэвилел обком-у организаци-массалыг ажылды элээн экижиткен. Ол чорук чер-де профэвилел организациаларын ажылдагы практиктиг дузанын көргү-вэрин күштелдирген-биле тайыл-бырлаттырган. Оон түнелинде куру-не албан черлеринде, ажылчын, албан-хаакчыларын 81,3 хуузу профэвилел кижигун, амгы үеде эвилел-дик кижигуннери 9585 киж чеккен. Кызыл хоорайда 88 албан органи-зацияларын 50 ажылдаа бүгү ажыл-чын, албан-хаакчылар профэвилел кижигун. Өтөттүг үнүн дугу-рунда эштер Иванников (Току), Коленко (Каз-Хем), Петрова (Бия-Хем), Пономарев (Улут-Хем), Сте-панов (Танды), Килина, Ильян олар (Кызыл) ышкаш кызымкый, дур-жулгагы профэвилел ажылдакчы-лары болгаш активтер өскөн.

Оон-биле чергелештир профэвилел обкомунун бугурун болгаш органи-заци-массалыг ажылдаа, чер-де профэвилел организациаларын улуртуп турарына үнелген чепте-стерин конференция илереди демел-ген. Хамиктыг мурунда профэвилел обком, хооронкыны, рай-комнары болгаш месткомнары со-циалист чарышты багы органи-зациялар, бот херекже өзү барымда-лаашканын болуруп, алданган хү-дүлелдерин организаци болгаш масса-политиктиг ажыл-биле дегки-

тей турарлар Оон ужурунда ыла-ны Барыш-Хемчик, Тес-Хем, Өвүр районнар болгаш чамдык коммунал база амдырал-хандырылга черлери багы ажылдап, конну отчырык-биле, мидк-хеп дараар, септээр, аштап куур хемчеглер-биле окта чет-пес хандырып турар. Чамдык район-нарда баш таарар черлер, чунар ба-жынар безин чок. Бо дугайында илеткечи-даа, санал бергенер-даа тодаргай чижектерге көргүзүп тур-гаш, профэвилелнин, Коммунал ажыл-агый министрствозун, ам-дырал-хандырылга эргелинин ад-рестеринге шыгыш шугумчуледи кылганлар.

Дык хой бугурун, албан органи-зация черлеринде куш-ажылдын сагыла-чуруму ам-даа кууду деңгел-де турбушаан. Маңаа коммунист-дугу септелге-тудуг эргелин, Бай-Хаактыг райулетур комбинатын, Тандынын коммунал хандырылга конторазын, Барыш-Хемчиктиг бугу-рун болгаш дык хой албан чер-лерин хамарыштыр херек. Устунде айттыгган черлерде прогудалар, арагалаар, ажыл шагылдан озалдар болгаш куш-ажылдын сагыла-чур-муу хажылар чоруктар хой болуп уругулушшаан турар. Ыдыг тур-буже, ол черлерде профэвилел бол-гаш хой-нигини бот-телекти органи-зацияларын ыныг фактыларын чайлаар талаш-биле дээр хем-чеглерин албай турары дык ха-радагыч. Тес-Хем, Өвүр, Барыш-Хемчик болгаш өске-даа чамдык районоор куш-ажылдын хойлу-зун хажыштыр турар дык хой фак-тыларын калбарып хемчеглерин ач-чорутуу турарын ужурунда ажылчын, албан-хаакчыларын ам-ды-гал хууду алыр, ажылдан үндү-рер дурм чока чорутуу, ол ду-гайын куш-ажыл дептеринин би-жигей, азы бар дептерлерге чоругу демделелерин кылбай, чамдык та-варыштарда дужааларын-даа би-жигей турар фактылар бар.

Куш-ажыл камгалалын болгаш техниканын аймыл чок чорукун дугайында дурум, инструкция болгаш улаа-дараагыч доктаа, айгыш-кынар бар турда-да, дык хой месткомнар оларын багы күсүдир турар. Оон түнелинде бугурун-чарышты оза-ондагыч таварыш-тарлар бээр эвес болуруп турар. Септелге-тудуг эргелинде эртен чыл 68 ыдыг таварыштар бол-гулаан. Куш-ажыл камгалалын бол-

гаш техниканын аймыл чок чорукун хандырылга үндүрүп берген 3900 рубльден ол эргелел чери түгел 1200 рубльди ажылдап, ыла бо темга хамарышкан кандыг-даа көскү аг-татча чок. Туранын амдырал-хандырылга комбинатында станок-тарны, дерилгелерин аймыл чок кыл-дыр тургуспаан, чазыылга пегилде, гаража вентиляция чок. Эрткен чылдын ол комбинатка озал-онда-гыч таварыштар болган.

Делегаторун шугумчуледи-ден илерэин болза Кызыл-даа, районнарда-даа дык хой бугурун-чарыш болгаш албан черлеринде ку-нар демилер, дустар, чоттунар ар-жылар чок, а эмелге черлеринин чамдыктары шыдажыр арга чок ыш-каш, форточка, хей үндүр тыртар хоолалар чок. Мындаг байдал ылагына Шаган-Армгын, Бай-Хаактыг эмелге черлеринге хамар-жыр, а Өвүр, Танды районнары чамдык эмелге черлери оттулар чүүл-биле хандыргымаанын алаа эмчи ажылдакчыларын ажыл-даар, а аарыг кижилерин эмнел-чидар аргазы чок болуп турган.

Куруне албан черлеринин профэвилел обком, чер-де профэвилел организациалары дузалаар касса-ларын, хой-ниги контролорлары-ны ажылдагы экижилдиги ам-даа чепил ап шыдааан. Боттарынын дузалаарын ол айтырларын эвээш чугалажып, оларын ажыл-чын дугайында савырларын хажы-чокка боттадырычкан улааган практиктиг хемчеглерин албайн кел-ген.

Ажылчын, албан-хаакчыларын ортузунга политиктиг кижизикчил болгаш култур-массалыг ажылды профэвилел организациалары соолу-кыларда элээн күштелдирген бол-гаш, бо ажыл оларын дык хой-бунде ам-даа кууду деңгелде, дык хой клубтарын, кызыл булунар-ны ажыл амгы үнүн негелден-де иртакта-да дүшпейн турар. Илет-кейлер, лекциялар, беседалар, масса-лыг кижээр дээр, оон-даа эштер тургусу-массалыг хемчеглер хаяа чорутуруп, чамдыкты мырнай бол-думайн турар, бот-тыныгыр уран чүүл болумнери хой нурууна-ла-а ажылдагыч турар болгаш чамдык кезин ажылчын шуут соксаткан.

Конференция бо бүгү чептестерин калбарычкан улааган делгереңер шиттирин күсүдир алган.

Конференция куруне албан чер-лерин профэвилел обкомун, ревизи-комиссияны, областн профэвилел конференциязын баар төлөөлөрн сонгаан. Куруне албан черлерин профэвилел бугу-эвилел XXI съездинде баар төлөөлөр эштер С. Базм-Суур, В. Матсон олар сонгук-кан. Бирги организацист пленум ку-руне албан черлеринин профэвилел обкомунун дарганын эш-В. Мат-сонун сонгакан.

М. МОМБУЖАЙ.

МОСКВА. ССРЭ-нин улустун артизи Ю. А. Завадскийн тургусканы, Моссо-вет аттыг академиктиг театрын «Маска-рад» деп шини көрүкчүлери улут со-нуургалын болдурган.

Шинге Арбеннин ролун ССРЭ-нин Улустун артизи Н. Д. Мордвинов кай-гачыкты-биле ойнап күсүткен.

РСФСР-ниң Култура министрствозу, Моссоветтин күсүкчи комитетинин кул-тура эргелели, «Театр амдыралы» жур-налдын редколлегиязы ук шини 1965

чылда Ленинчи шаанналга кирир дуга-йында саналын кирип турган. Ам Ю. Завадский биле Н. Мордвинов—Ленинчи шаанналды лауреаттары.

ЧУРУКТА: (солгай талашынды): ССРЭ-нин Улустун артизи Н. Д. Мор-двинов, театрын кол режиссеру, ССРЭ-нин Улустун артизи Ю. А. Завадский көрүкчүлери мурунда.

Э. Евзерикиниң фотозу.

СЭТА-нын фотохрониказы.

ИЙГИ КВАРТАЛДА УЛАМ ЫҢАЙ ЧЕДИШКИННЕРЖЕ

1965 чылда нөдзэ ажил-агый продуктуларын бугурун ивудеир дээр республикага соци-алист чарыштын эгелекчи бооп, бодунга ал-ган хүлээлгелерин күсүдир-биле бистиң «УТНА 25 чылы» сохостун, оон иштинде Ак-Туруг сал-бырын ажил-ишчилери эртен бирги кварталда күженишкенин амылдаан.

Мал кыштагылашынын чедишкенин эр-тир дээр, малчынар мурункундан артын ха-рыскалгалы амылдаан. Малдың хорамчазы му-руну чылдарда турганында дык эвээштен бол-гаш сүт саладыны кышы үеде харын-даа немеш-кен. Чаш-Тал сүт-бараан фермазы бирги квар-талда 433 центнер сүтү сагган, азы 1964 чыл-дың бирги кварталында сагган сүттен 67 цент-нер хой болган. Курунега 343 центнери саткан, азы эртен чылдагындан 139 центнери ашкан.

Ферманың коллективни инентерин амаалда, чегерилгезин бо чылын элээн экижиктенинни түнелинде мындаг шору көргүзүлгү бооп ту-рары ол. Фермада механизастаан кууду тургус-кан, инентерин чылдыг сүт-биле сугарып, силос, концентрат болгаш өске-даа чегер-биле рацион өзүлгөр чегерип турган. Ферма бирги кварталда ийи бурундан 240 кг сүтү сагган турда, му-ракчы савырлар Н. Курназды—401 кг, И. Ва-силь—385 кг сүтү сагган.

Салбырда хой оолдашынын үргүчүлөш-шан. Төрсөн 1958 хойдан 1979 хураганын кам-галап алган чорук хойжуларын, саваншкитер-ниң чедишкенин амыл болуп. Хойжуларын ар-азына М. Артаа 425 хойдан 433 хураганын, С. Базан 383 хойдан 392, М. Очур-өл 349 хой-дан 356 хураганын ап, социалист чарыштын муракчылары бооп турарлар.

А. АМБАРЖИ.

Ак-Туруг салбырын эргелекчи.

ТЫВЫШ ЗВЕНОНУН БЕЛЭЭ

Току районун «Совет Тыва» кол-хозунун баштаар чери колхозтун ач-кы-мыр-тышты бригадалык 8 киж-лиг звенону тургускаш, ону тоорук чыыр ажылче чоруткан. Ол звенонун ажылын колхозтун база бир дужа-галыг ажылдакчылы коммунист аш-Бараан Балыр башкарып турар. Үк звено ботунун ажылында өгел-ден киреринин мурунда дурулган кылгаш, чакы үеде 10 тоннадан өвээш эвес чор тоорукту чымырын, оон иштинден 5 тоннадан өвээш эвезин Май 1-ниң уагт байырдалы-

нын бетинде чып, белеткел черин-ге дужаар деп шиттирлеп алган-нар. Звено тоорук чыыр ажылга ап-рель эгезинде кирген, 16-та чедир 3 тононадан ажыг тоорукту арылгааш, дужаарында белеткен. Звенонун тоор-ук чыыр ажылында агаар багыт, хар чаан турганы шалтыктал тур-даа звенонун кижигуннери кызы-мкый ажылдап, эки түнелде чед-ип алганнар.

Бир киж хүнде 4—5 тоодай арылгаашынаа тоорукту чыыр чо-рук багыт эвес түнел. Ынчаарга

бо звенода бир киж хүнде 10 тоодай чедир арылгаашынаа тоорук-ту, азы звенода 8 киж 80 тоодай тоорукту чып турарлар.

Ам дэр эрип, дүшкөн тоорукту чымыр улам таарымчалыг алар-ны-биле холаштыр звено ботунун күжүн улам күштелдирген. 20 киж чедир өскөн.

Бо звенода Даржаа Эрестол, Ба-раан Булат олар болгаш өске-даа эки ажылдап турарлар хей.

Звено 10 тонна тоорук чыыр дөң хүлээлгезин чүгел чедир эвес, хар он дык ажыг күсүдир шы-даар.

А. ДОРЖУ.

ЭКИ ШЫНАРЛЫГ ХЕПТЕР ХЕРЕК

Дарааныла кылыгыларын шы-нарын экижилер болгаш оон ассорти-ментизин көвүдөир дугайында ай-тырыг талаш-биле сөөлүг чыл-дарда элээн чак чуудалар кылган бистиң дарааныла комбинатын-гыч ажылдакчыларын кичээл-гейин улам күштелдирген. Ынчалза-жок бистиң ажылдык чептестер хой.

Багыт кылдыр дараан хептерин техниктиг контрол килдининг ажылдакчылары бо-ла илереди тур-рар. Чамдыкты дык чептестиг кыл-дыр дараан хептерин савыг чепти-зинче чорутуруп чүдөдөр бар.

Дарааныла улутурунун төр өр-тем-ишчилел институту дарааныла-кылыгыларын дарааныла фабрика-ларын байдалында таарыштыр тех-никтиг контрол килдининг дужаа-рынын системанын сүмелден.

Бистиң дарааныла комбинатын оон системага үндөйлөш, дарааныла кылыгыларын шынарын экижи-лер сорулга-биле мындаг хемчеглер-ни ап турар: ол-бо хепти дарааны-нын техниктиг документациязын чангыс ай хевирдиг технологтуг савырга, модельдин техниктиг бай-

далында дүшүрүп ык хынап, билди-ап турар. Дарааныкчыларын ажыл-даар черин биче механизация-биле дээр. Кылыгыларын конструкция-нын база ык өөренип ап турар.

Дарааныла кылыгыларын техник-тиг контролга эки кылгаш дужаар чорук кылган ажылдын шынары дээр ажылдакчыларын, мастерлер-нин, цех уаурукузун харыскал-газын бедиткен. Техниктиг негеле-ден хажыдыр дараан кылыгыларын техниктиг контрол килдининг ажылчыннарын, мастерлерин бол-гаш цех начальнигтерин дужаарын чорутуулаан бис. Ынчангаш баштайгы үеде операция санында дараанын-гыч бугуру биче-бача өде кылышкы-нар кылп болурунун тур лмидин доктааткан бис. Оон алгыда өде кы-лышкынарын бригада лимидин база доктааткан.

Техниктиг контрол килдининг контролорлары комбинаттын бүгү-ле хептеринге уйы кылган чуудаларын түнелин ушкый маймыты өзүлгөр үндүрүп турарлар. Ол межелдерин уй кылышкынарын болу бер-генин чылдагынын анализеп ты-

варынга ажылап турар. Дарааныла кылыгыларын шынарын бедиде-ринге база бир чугула фактор болза дарааныла кызын бугурулузунга яны-бугу операцияларын тус-тус кижилер канчаар кылп турганы-нын шынарын хынап көрүп турары болуп. Маңаа кылыгын шынарын-дан, хевиринден алгыда, дараанын-гыч киж хептиг тик канчаар дараа-нын, улаанын дең дымзаткан бе, кол кезектерин тын кошкан бе дээрин база хынап көрүп турар.

Дараан хевин чедир кылбаан чүүл чок, эки шынары кылгаш, контролорга дужаап турар ам-ды-галчыларын шаңнаар системаны бистиң комбинатта бо чылдын ап-рель бирөөдөн өгелен чурмучуду, ажылгай берген. Ол чорук эки түң-нелди бээр чугаажок.

Дарааныла бугурулузунин бугу-дурен продукциянын шынарын эки, багыт болуру оон чиг-өт-биле хандырып турар улутуру, азы савыг организациаларын амылдаан ба-за дык хамаржырн демделес арга-жок. Бистиң республикада Ро-

стетивальтортун баазаы оон ча-гыны өзүлгөр—жирип турар пестер-ниң шынарын акижилеринге кошкы кичээлгей салын турар. Ол дараа-ныла комбинаттын узуктел чокка хандырылган хергелеттерин яны-бугу пестерини курааларын тургус-пайн турар. Оон ылай хептер даа-раарында эргежок чугула херектиг пестерин Рокетостилтор бистиң комбинатка шуут чүдүрүп акең-бербей турар. Ол чорук комбинат-тын ажылында багыт салдарлыг бооп турар.

Хандырылга талаш-биле ыдыг бергелер турда-даа, комбинаттын ажил-ишчилери эки шынары бол-гаш яны-бугу модельдик хептерин дараан, ажылчын чоннарын хергеле-лине бээр дээр бүгү күжүн салып амжылап турарлар. Чеди чылдын сөөлүг чылын бугурун оонаа-газын хуусаа бетинде, эки шына-рыг дээр дээр, комбинат калбар-ган социалист чарыш эки түнел-дерин бээр.

Л. ШКУРОПАТ.

Кызылдың дараанын кол инженер.

Оңгачанын хойжулары

Танды районда «Энегес» со-хостун Энегес салбырын мал-чынары эртен кымын малды менди кыш ажырап дээр биче эвес күженишкенинг ам-ды-гал-дааннар.

Энегес салбырда ирт кадарчы-зу О. Сарат-өөл мурунда туудуг ажылында чораш, ам мал ам-ылынга кирге-ле ийи чыл болган. Оон амжылаанда 789 баш ийи хар ашкан ирттерин кол кыштаа Оңгачанын Даг-Дөзү деп черге кыштакнаш, одар солугу-биле чүм, кур өттүг Майгын-Орга деп черде ийги кыштаанга кө-мүк баргаш, чер кадаргыне аңаа олараткан.

Оон Сарат-өөлдү ирттериниң күш-деңгелин күсүл-ле алчаан деп

хөөрөн чоң чугалап болуп. Хой-жу кол кыштаандан хар эрип, малга сугат таарымча чок алаарга Оңгачанын суг укунче чаагалап көмүп алган.

Ол-ла сохостун анык хой-жузу О. Тамчан-өөл 666 баш, бир харлыг тогу хойлары-биле Оңгачанын Чирик деп черге кыштаан болгаш чүгел күжү ар-ган хойларын тургузу азыра-рындан алгыда, чер өттөөрлерин бээр силос, суген, концентрат дээр немелде чегер-биле чег-герип келген.

Хойжулар СЭКП ТН-ның март Пленумунун нөдзэ ажил-агыйн улам ыңай хөгмүдөр дугайында хүлээп алган шиттирлерин

С. ОЮН.

БАШТАЙГЫ БОЛШЕВИК СЪЕЗД

(РСДРП-ниң III съездизиниң 60 чыл болганынга)

Баштайгы орус революциянын хөгжүлдезинге, демократия дөшт, хаан өзүндү уду демиселге про-летариаттын күжүн каттыштырыл-га дажок уагт салдарын чедирген РСДРП-ниң III съездин ботунун ажылын 1905 чылдын апрель 25-те (12-де) Лондонга эгелзед. Россиянын пролетариатынын ичин ботунун мурунунга саганы болгаш 1917 чыл-да чедишкенин шиттирлээнин төв-гүлү сорулгалар хой-хей курттарга болгаш улустарга ам-даа чугула ужу-ру-дузалап болуп турар.

РСДРП-ниң III съездизинин эң улут ужу-ру-дузаны чуга дээр, бур-жуа-демократтыг революцияга пар-тиянык стратегтиг планын болгаш тактиказын төлөвлөшүн, хаанын эрге-чагыргага уду демиселге про-летариаттын чангыс экин хандырыл-га бүгү-ле болуунга дег чүдүлери кылганын, опортунисттер уду шит-тирлел демиселди үнгөн ол болуп. РСДРП-ниң III съездизин чак хевир-нин партия—дайчыга, револю-ш, марксизм-ленин партия дээр Россия пролетариатынын демисел-ин эң чугула үе-чаадаларын бир-өөн болган.

Пролетариаттын демиселин чеп-сектерин болгаш аргаларын съезди-ниң амжылап кылганын, ол демисел-дин этие сорулгаларын айтканын, партиянын иштики амдыралын организацист үндөйлөшүн быжы-лааны 1905—1907 чылдарын ре-волюциянын кол ролуу ажылчын аңгыга хандырган. Ол революция

массаларын политиктиг кижизиди-тезин болгаш организациын кай-гачыктыг шолула болган. «Ын-дыг чингине шенелде белеткез» чок турган болза, 1917 чылдын фе-вралдын буржуа-даа, Октябрьниң пролетар-даа революциязы болунар арга чок турган ийиңи—деп, В. И. Ленин бижээр.

Өскердиникинере алыскан Рос-сиянын социал-экономиктиг чөвү-дэлери артем талаш-биле хаан аналитизинин үндөйлөш, чутка революшчу кылыгышкынын чадап чөгүн В. И. Ленин болгаш он тала-акчылары (большевиктер) баш уду-р көргөн. Хаан өзүндү Азияга деспо-тизм, империализм чадажы кырган калказиянын оожук хөгжүлде, феодал-крепостной артышкынарын чиг тергилден, улаа массаларын көргүзүг маачурун чорукту болгаш эгелед-түгелдизин орус-апон да-лынын болгаш 1900—1903 чыл-дарын эконоимиктиг кризисиниң ула-мында күштелген,—ол бүгү болза революшчу байдалын дугайын чу-гаалап үнүп келген.

Каан революш кытыгып үнүп келгенде, партиянын күжүн маса-ларын демиселин удуртурунче мөөнөз, болуп турар болушкун-

нарын утказын оларга тайылбыр-лаар ужурун турган. Аныг демисе-линиң фронтун калбарып талаш-де, революциянын талашыне тараа-чынарын, армияны болгаш флотту хандыкшылар, хаан өзүндү дужу-р сорулга-биле демократиянын күш-терин сырый каттыштыр чорук не-гетипин келген. Монархияны чок кылдыр, демократтыг республиканы чаалап алыр социализм дээр шуут демиселде оркун пролетариатка бе-рип турган. Оон-биле холбаштыр революциянын хөгжүлдеин «...де-мократтыг эргилденин үе-чаадалыг ажылчын партиянын мурунуга төвгүнүн чангыс-даа улаа ба-за каяа-даа тургузуп көрбөүн ыныг негеледери социал-демо-кратия кылган» (Чогаалдарын) деп чымылда, т. 10, арын 218—деп, В. И. Ленин демелген турган.

П болгаш III съездизинин ара-зында партия кризист чуртап эр-тирер байдалга таварышкан. Чылча шалтырган экономистерин орун элээн меншечиктер амжыла кызым эрге-ажык барымдалаар чорукун болгаш сандалары дагын төрттүп-турган, партияны сагыла-чуруму сандараткан, РСДРП-ниң III съезди-

зин чымылдар чорукту чүгү-бүрү арга-биле моондагаш.

Партиянын III съездин чымыл-дар дээр В. И. Ленинниң, больше-виктерин демиселин улутуруп улут төптерин: Петербургтун, Ри-ганын, Улутуруп төг районун, Уралдын, Кавказын социал-демо-краттыг комитеттери дээр. Влади-мир Ильич Ленин съездеги РСДРП-нин Олесса организациын төлө-лөш. Төлөөлөрүн аразына В. Во-роховский, Р. Землячка, Н. Круская, М. Литвинов, Л. Красин, М. Шакая болгаш партияны өске-даа ам-ды-галчылары келген турган. Базылар эргелг 24 төлөөлөр Лондонга бар-ган. Оон алгыда чөвүлгөр эргелг 14 төлөөлөр олуршкан. Чаалаа турбуже меншечиктер съездег кел-бөөнер, харын Женевага боттарынын конференциянын чымылдары, база дагын боттарын бүгү партияга уду-раалаштыр тургускан. РСДРП-ниң үшкү съездин баштайгы больше-виктиг съезд болган.

В. И. Ленинниң бижээни болза: «Россияда меделердик пролетариат-тын мурунуга III съездизин бугу-дугунада ук кол айтырып турган. Бирөөд, партия кризисин дуга-

йында айтырыг. Ийде, пиянны-биле партиянын организациын хевир-инин дугайында эң чугула ай-тырыг. Уште,—бистиң тактиказы-нын дугайында кол айтырыг.» (Чо-гаалдарын) долу чымылда, т. 10, арын 212).

Съездег белеткемшаш, Ленин тактиктиг кол байдалдарын, а ол ышкаш съездинин бүгү кол-кол ай-тырыгыларын талаш-биле төлөви-лерин амжылап кылган.

БАШТАЙГЫ БОЛЬШЕВИК СЪЕЗД

(РСДРП-нің III съездизиниң 60 чыл болганынга)

(3геги 2-ги арында).

Революцияга! пролетариаттың гегемониясын меншевиктер хулаап көрбөсүн, чепсектиг тура-халышкынык болгаш революсучу Түр чазакты тургузарынын эргежок чугулаз чүдүлүшүмүзүмүзүмүз. Олар-ныд бодалы-биле алырга, ол бүтү артык турган, чүре дээрсе, Күрүнэ думазы япшалыг төлөөлөгилеги албан черин революциянын ийишкыны-биле хаан боду тургузуптар деп турганнар. II Интернационалдын удуртукчуларынын практикасын адебишан, меншевиктер реформа даш чүдүрүп турганнар, мычана-гаш пролетариаттын ортузунда буржуа идеологиянын пептередикчилери болуп турганнар. Олар ажал-чын аныг чүртүп чоңуун эвээш ирүүзү болганда буржуа тургузуптар байдалдарында меге байдалга кире бээр дээр чылдак-биле революсучу чалыкка киржирине уур турганнар. Пролетариаттын болгаш тараачынынын революсучу-демократтыг диктатуразынын Советтерде эрге-чагырганын шилчиринин болур хевирин меншевиктер билбөөсүн.

Амгы үеде делегей реформизминин тактиказы өскөргөн. Барын үзүлдүг реформист монополиялар-нын, сан-төө олигархиянын реак-сылыг бүдүш-шынарын барымдаалап турар, ынталза-даа социализм олар

буржуазиянын тергилдин солур-нуң чүгө чадап чок хевирлеринин бирөөн кылдыр көрүп турар. Социализм—төөгүдүг чорудулганын хөгжүлдесинин эргежок чугула түн-нели-дир, төөгүнү, дүрүм өзүгээр чорудулганын чүгө дүгүп турар чүдүлүр аңгыларын демиселдине эргежок чугула болганы-биле ботта-нын турар дээрин харын көрбөй турарлар.

Революцияга тараачын шимчээш-кинине съезд даут кичээнгини салгы. Ол айттырганы талазы-биле революция төлөөлөгилеги үнелелеш-шаан. Ленинни чугаалааны болза: «Ам тараачын айттыргы хунуң ээлчээде турар, мычанагаш пролетариаттың партиялы ол шимчээш-кинни калбарышкынын аныг-бүрү арга-биле деткип турарынын болгаш канчаарга-даа кызыгаарлавай турарынын дугайын шүт медегээр ужураг» (Чогааларынын долу чымдады, т. 10, ары 153).

Мычанагаш, РСДРП-нің III съездинин төлөөлөгилеги тактиктиг шүтүм буржуа-демократтыг революциянын түпкүлөгилеги болгаш социализмге революцияны шилчир кичиришкени таарымчалыг байдалдары тургузарынын чүмү-биле уганган турган. Меншевиктериниң Ленинге конференцияны кездүп үндүргөн тактиказында большевиктик тактика шүт угуранышкы турган. Меншевиктер болза, хаан өзүну дүжү-

рериниң орунга ону биче «экижи-дерин», революцияга пролетариат-тын гегемониянын орунга либе-рал буржуазиянын гегемониянын, революсучу Түр чазакты орунга—Күрүнэ думазын санадааннар.

Большевиктер партиянын органи-застыг үндүзүнүн быжыглар даш шилчирлүг демиселин үгөн-нер. Съезд партиянын уставынын бирги параграфын Ленинни формули-ровкага бадылаан, партиянын мүн-нүдэ туруп турган ТБ-анын, То-нын болгаш Чөвүленин орунга чыгыс аай удуртучу Төп Комитет-ти сонгаан. «Искраны» оппорту-нист шүтүмүн барымдаалап, съезд чаа орган—«Пролетарий» со-луну тургузарын Төп Комитетке дааскан, ол солунуң редакторуна В. И. Ленинни төмүлээн турган.

Меншевиктериниң оппортунист-сиз буржуа шапкан болгаш революсучу социал-демократизм, пролетарий интернационализмден был-дашкынарга уур шилчирлүг де-миселеринде партиянын бүтү ке-жиинерин кылгырган.

В. И. Ленинниң айтканы болза: «Төөгүнү онзагай хевирлүг эргиле буржуа, пролетариат-биле кожа ке-ээде тургузар, пролетариаттын аразыне кантгы-ыр чеге-биле ке-ээде шүртүп кирген буржуа биче буржуазтыг чагылышкынарын хевиринге чамды өскөргөшкөн-нөр болура бээр» (Чогааларынын

Л. НИКИТИН.

Төөгү эртемпериңиң кандидаты.

Комсомолчуларын доскол чок ажал-херээ

Сарыг-Сепке база бир тураскаал турар

Совет улустун маадырлыг чорунуң ыдыктыг херечизи — фа-шингит Германияны тикеп алган хүнде бээр 20 чыл болган ою хүн келген турум-на чопалган олар. Ону бүтү Совет Эмилдине ышкан, бистик республикада база-ла хоорай, суур бурунне онза-гай медегээр эрттиреринге белеткин турар. Каз-Хем районуну суурлары ол маадырлыг демиселге улуу кирген хей-хей маадыр-лыг дайынчыларынын Төрүн черлери болур.

Ала-хелериниң акы-дүмаларынын маадырлыг чоруктарына комсомолчулар болгаш аныктар боттарынын доскол чок ажал-херектерин тураскаалды турар. ВЛКСМ райкомунуң инициатива-биле школарда болгаш комсомол организацияларында демир кескиндиз чыр ажал түдүктүн. Комсомолчулар район иштинге чакы-тылган дүк чымдазын организастар деп шилтирерин үндүргөн. Бир күн иштин дүк 1 рубль 90 копейк болурун барымдаалап, ком-сомол эге организациянын бурунне-ле 10 күн иштин дүк чыр оналдынын берилген. Ол ажал амгы үеде районда хайымышкы-нын чоруп эгелген. Чүгө Бүрөн-Бай-Хаак 8 чыл школазынын ком-сомол организациязы бестин 12 күн иштин дүк чыр, боттарына берилген оналдынын ажал күрөскөн. Бо ажал, апрель 3-тен май 5-ке чедир кылдыр чарлаттынган ном таралганынын шалымы аны-биле калы чорутуңуп турар.

Ном таралганынын аймага районунуң комсомолчулары 1500 рубль түгө ном салар турган. Бар аргаларын санап, ол ажалдык амгы чедириниң чоруп турарын барымдаалап, бер-линге оналдады ажал 300 рубльге ном таралганынын чорудар деп шилтирелерин. Тараттынган ном өртүнүн 15 хуун олар база-ла комсомолчу фондуга кирип алыр аргалыг. Ол бүтүлүг кирген аргага Ажирге болуп эртер аныктарын бүтү делегей фестивалынын фондуга база кирер.

Тикелге хүн—Май 9-ту районунуң комсомолчулары онзагай кылдыр медегээлериң база мык планан алганнар. ВЛКСМ рай-комунуң инициатива-биле Сарыг-Сеп суурга Ала-Чуртунуң Улуг дай-нынга маадырлыг-биле өлгөн дайынчыларынын тураскаалы бот-тарынын кыды-биле тургузар деп шилтирелерин солун. Ботта иштин-биле 1000 хуру рубль түндүг херектин чып алыр деп көргөн. Район төүлде комсомол организацияларына тусай анке-талар долдулар даалгалар берилген: өг-бүлени дайынга киржиң чоран кижилериниң даңызын кылды. Дайын шөлүндө эл келбейн барганнарын, тулушукуннарга маадырлыг чорукту көргүскенерин дилеп тывар улуг сорулганы салып алганнар. Анкетата фронтчу-ларың чагаларын, ол үениң солуннарын, журналдарын, дайынчы документиленер кири бижигилээр болгаш комсомолчуларын тур-гузар деп турар тураскаалына материалдыг дузаны өг-бүлелериниң шыдаар шаа-биле киринери саналлап турар. Ол фондунуң акшазы амга чедир бестин элзи чыгы берген, аңаа сууруң анык-даа, хоо-чун-даа чурттакчылары дыка иделкейлиг кирип турар. Районунуң культура килдинде, район эмилелдине комсомол эге органи-зациялары бо ажылга дыка иделкейлиг чорун көргүскенер.

Тураскаал тургузарына херелээр акша-хөргөпкө райкууском база дузалар деп турарын комсомолчуларга дыңнаткан. Каз-Хем-ниң комсомолчуларынын бо чаа эгелээшкени бүтү республикага деткимени кылдыр чугаажок.

(Бистик тускай корд).

Сарыг-Сеп (телефон-биле).

ЧАСКЫ КРОСС

Паркта фонтан чанында шөлү-гешти ортук, дээди өрөдиге че-рлериниң студентилери, школарын өөреникчилери ээлепкен. Физкульту-ра башкылары спортчуларын чет-челден, оларга тус-түс алымы, сүе-жаны калат сагымдарың, чай алы-май-на тургулаан. Хоорайны чик атлетика талазы-биле часкы кроуз

ШЫННЫҢ БИЖИКЧИЛЕРИНИҢ ЧАГААЛАРЫНДАН

★ ★ ★ ★ ★

ТҮҢНЭЛ

Улуг-Хем ыаш ажал-агыг че-риниң ыаш дилер четиге чо-кта чаа буудурунени ажалчыны-нарын нинти хуралы болуп эрге-кен. Орта бо чылдын баштайгы кварталында чоруткан ажалды-нын түнеленин дугайында чу-гаалашкан. Кварталда цех 92 муң 200 рубльдин нинти продукция-зын бээр тургаш, херек кырында өү 102 муң 200 рубль түндүг кылдыр ажал күрөскөн аргалыг болган. Ол дээрге плавдан 30 хуун ажырганы ол болуп ту-рар. Бригдалар аразына кал-барган социалисттик чарыштың тилекчизи бараан хааржактар белектер кылдыр бригдала болган. Олар баштайгы кварталда ботта-рынга берилген оналдаын 160 хуу күрөскөн, эки чедириниң болганнар. Планнны оналдаын 143 хуу күрөскөн шымдан дилик-

чилер ол чарышка нинти чери ээлээн.

Чедириниң турра-даа, цех-те дилген ыаш материалдар та-лазы-биле планнны оналда ча-дыр күрөскөмөй барганын ху-рада илеткелди болгаш санал берген эштер чептүү-биле шүтү-чүлүп турган. Оң күрөскөдө чү-ле 88 хуу болган. Мындыг чорук-тун үнүп келген чылдагынында мында чаа пилораманын тургулчу урелишкенин таваргып турганы салдарлыг болган. Бо пилорам-ны эди алырынның тозаргай су-мелерин хуралды киржикчилери база санадап турганнар.

Бо чылдык чайгы сезонунга белектер ажалдарын апрель 25-тен эгелээрини шилтирелген. Кы-лыр ажалдар хей. Орта хама-арыштыр бүтүрүлгелер хура-лынга тускай шилтирерин хулап алган.

В. САГАН-ООЛ.

Хлеб быжырыкчызы

Сая Лора хлеб быжырыкчылап ажалдаандан бээр ынды-ла үр бол-баан, чүгө 6 айлар эрген. Мыч-аа-даа ону колхозчулар мактап ту-рар. Ол ам хлеб быжырыкчыны мас-тер. Күш-ажылга ынакшыдыг анык уруг хлеб быжырыкчынын мерге-жилге эки өрөйиң алган. Йме, Ба-ян-Тала суурдарын чурткачыла-рың болгаш Сегегенин. Дүвүрениң хоу тураларында ажаллап турар механизаторларын хлеб-биле үзүктөп чок хандырар даш, Сая Лора хүнде дөрт удаа быжырып, 176 хлебин үн-дүрүп турар.

Лораның хлеб быжыраң черде ду-

залакчылары О. Борбак, О. Чашда-мый олар база-ла батгай авес ажал-дап турар. Хлеб быжырыкчылары продукциянын шынарын экижилер даш демисел турар. Анык ажал-чынарын быжырган хлевияны шы-нары эки.

Мычалза-даа хлеб быжыраң черге дүне танымыл тургусайн турар чо-рук чептес. Оң уламындан анал чыткан хлевтерин билдирес кижилер бир удаа оорлаан.

О. АРАНЧАА.

Ленин аттыг колхоз.

Күш-культура болгаш спорт

ол хире үенин иштинде эрттери кү-дү эвес көргүзүп болбайт аан. Ын-чалза-даа дараазында үнер бөлү-төр көрүкчүлөр, суузалар оон-лаз белик көргүзүп манат турганнар. Ол кымга-даа билдингир. Чүгө дээр-ге стартка үнеринге белеткин тур-ган оолдарын аразында шыырак хаакчы Павел Ремнев биле чик атлетика талазы-биле көскү че-рин ээле келген Александр Денисов база турган. Чаржым үнериниң ко-мандазы дыпшалыры биле, олар ка-ра довуракты чымчак ээлеңиң деп ча-ра тепкеш, доран-на эске өөрүңү мурунче ушта халааш, бирде би-рээни, бирде бирээни мурун чоруй барганнар. Чымылганынын даап бо-данын алаа эвес болган. № 3 шко-ланын өөреникчизи Денисов ол дис-танцияны 2 минута 18,2 секунда тын-тинде эрткеш, хүнүн рекордун тур-гускан. № 11 школазын өөреникчи-зи Ремнев 2 минута 19 секундада келгеш, ийги чери ээлээн.

№ 9 школазын Петр Вербог 2 минута 27,2 секундада, Сергей Теге-рин 2 минута 37 секундада, № 11 школазын Волода Буларев 2 минута 27,3 секундада, № 2 школазын Оол-тоол Олар-оол 2 минута 32,6 секундада, Борис Мунзюк 2 минута 31,4 секундада эрткеш, маргалдаа эки белекелдин көргүскөн. По-литтехникумунуң төлөзи Оон Куулар 2 минута 19,4 секундада манлаш үшкү чери алган.

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕРИ ДАМЧЫДЫП ТУР

ПАРТИЗАННАР АТАКАЛАП ТУРАТ

НЬЮ-ИОРН. (СЭТА). Мурнуу Вьетнамның партизаннары чазан шериглериниң туруштарыне чедириниң ийи атаканы кыл-ган деп, Мурнуу Вьетнам найысылалдан ЮПИ агентиледиң кор-респондентизи дыңнаткан.

Сайгондан мурнуу таламе сес километр черге апрель 23-те ча-зак шериглериниң мурнуу туруштарын атаналан. Ычан чазак шериглери 33 шериг албаныгарларгы гарнизондундан 31 кижизин ол тулушукунга балыглаттырган, азы өлүрткен.

Найысылалдан мурнуу таламе 55 километр черге апрель 24-те база тулушукун болган. Чазак шериглериниң сезен кижилги бөлүк шериглерин Мурнуу Вьетнамның патриоттары атаналан. Ол бөлүк шериглериниң чартык незин өлүрткен. балыглаттырган азы ис чока чиккен.

Корреспондентиниң дыңнады-биле алырга, ол атакалар Мак-инг хеминиң унунга партизаннарын сөлүгү наш неделяда чоруткан тулушуктарынаан эң-не үлүг болган.

Америк дээрбечипер халдавышаан

НЬЮ-ИОРН. (СЭТА). АБШ-тын шериг-агаар күштериниң «В-57» дээр реактивтиг бомбардировщи-тери Вьетнамның Демократтыг Республиказынын девиескариче апрель 23-түн кежээлинде база бир халдаашкыны кылган. Ол хүнүнүң тургузулуда америк са-молеттар дайынчы 200 жүзүлүш-кунарны кылган, олар ВДР-ның девиескариче 225 тонна бомба-лары октаан.

Америк чепсектиг күштериниң Сайгонда таламалыкчынине ме-делелин барымдаалап, бо дугайын ЮПИ агентиледиң корреспондент-изи дыңнаткан. Халдаашкынар үеинде «Агаар болгаш Чер» дээр ракеталарын база ажы-лаан.

ВДР-ның девиескариче бомба-ларынга Мурнуу Вьетнамның шериг-агаар күштериниң 40 чы-гам самолеттары база киришкен.

НЬЮ-ИОРН. (СЭТА). АКШ-тын шериг-агаар күштериниң самолеттары апрель 24-те Вьет-намның Демократтыг Респу-бликазынын девиескариче база да-рын халдаашкыны кылган.

АБШ-тын чепсектиг күштери-ниң меделелин өзүгээр алырга, ол халдаашкына «Ф-105» дээр 35 хыдыкчы-бомбардировщи-тер болган өске хевириниң 25 самолеттары киришкен. Олар 100 тонна бомбаларын октаан.

Сава складында

Горпунуң сава складында фуфай-ка, тулуп чагы, халаттар, индиртер болгаш яны-бүрү сүсүктүң ижер чүдүлөр кончуг багай шыгалада, довурак-доогу аразында чаа өкүн өскүстүкчэн чыткылаар.

Ыш болгаш демир доскаарлар, хааржактыг арагалар, сава айлаан алаа-ла чадагай черде овалан каан чыткылаар. Дүрүм өзүгээр алыр болза, оларын бүдүн, азы чартык дугалагың складтарга шыгжаар ужураг.

Ону барымдаалавай турарында саваалар урелип турар. Доскаарла-рын шарылары адырып, чарыкчы-лаан, хааржактар бүстүп урелген, демир доскаарларда үс, балыктын артыкчылары ири дүлү берген чыткылаарын кижиге көргө, дыка-ла хараданчыг.

Бо байдалды горп баштаар чери кайчар көрүп турар ирги?

С. ӨРГЕ-ТИШТИГ.

Шефтээшкин

Эрткен дыштаныр хүннериниң бир-рөөлинде Каз-Хемде «Совет Тыва» колхозтун кижигуни, тускай эрте-мингилери болгаш башкылар мында сес чыл школазынын келир өрө-диге чынында олар мыжын шеф-биле белекээринге иделкейлиг ки-ришкенер. Олар 187 кубометр то-пакты хал белекелген, Шефке кириш-пөөн кижилер ам келир өрөскөпө-лерде база чорутулар.

Л. НИМ.

Чурукчунуң альбомундан

В. Волченконуң «Бажын будукчулары кыстар» деп чуруу.

Бөгүн республикага шокар булут-тарлыг хүн болур. Мурнуу районна-рга булуттагылап, азып турар хүн болур. Чамдык черлерге чашкың бо-лур. Агаарын температура: мур-

нуу-барын болгаш төп районнарга—1—6, оон өскөзгөң—12—17 градус чылыг. Кызылга булуттагылап каап турар хүн болур, хүнүн ужуңда ба-че чашкың болур. Хат каа-даа кор-кактан өй-тавынга чедир. Агаарын температура — Кызылга — 14—16 градус чылыг.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

АПРЕЛЬ 27-ДЕ

«НАПЫРАЛ»: «Хөөр таварты» 10, 11.40, 1.25, 3.10, 4.50 6.30, 8.10, 9.50 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Даң бажында шаажылатаннар» 10.30, 1.30, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Адын майынташтын төгүзү» 2.40, 4.40, «Нычкын-тырбас барымдаалар» 6.40, 8.40 шактарда.

«ВОСТОК»: «Талгыр могоан дөлөгөң» 3.15, 5.20, 7.15, «Ынак-шылдың ады-биле» 9 шактарда.

Фото В. Красниковтуу.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ: Кызыл, Шетиник — Бразилево будучузу бажын № 3 ТЕЛЕФОННА: Редакторун 24-63, редакторун ораакчыларынын 35-24 25-38, харысалгалыг секретарынын 23-35, партайжи амырал килдинин 23—54, агитация болгаш пропаганда база көлө ажал-агыг килдистерин 37-13, улутур килдинин 22-64, чага, ажалчы болгаш чөдө корреспондентилер база совет тургузуп болгаш амырал килдистерин 21-27. Кызыл информация килдинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларынын 21-47, 27-41.

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлениң чанында Паралла өргөдөлгөн типографиязы.

TC-00154